

Висновки. Таким чином можна сказати, що на сучасний стан рівня води в річці Хорол мають вплив декілька чинників. Значною мірою впливають кліматичні показники. На це вказує залежність водності річки від кількості опадів та температурного режиму. Проте, починаючи з середини минулого століття, визначальною ролі набув антропогенний чинник, який потребує подальших досліджень. Адже саме він призводить до значної трансформації русла Хоролу та до деградації його приток.

Список використаних джерел:

1. Данильченко О.С. Річкові басейни Сумської області : геоекологічний аналіз : монографія. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 271 с.
2. Корнус А.О. Особливості ландшафтної структури ключової ділянки в басейні Середнього Хоролу. *Фізична географія та геоморфологія*. 2005. Вип. 49. С. 151-157.
3. Корнус А.О., Мовчан В.В. Дослідження лісових ландшафтів на ключових ділянках у долині р. Хорол. *Екологія і раціональне природокористування*. Макаренка, 2009. – С. 66-71.
4. Корнус О.Г. Роль шкільної географії у формуванні екологічної свідомості учнів / О.Г. Корнус, А.О. Корнус, В.В. Мовчан. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія Екологія. 2016. Вип. 1. С. 99-110.
5. Мовчан В. В. Екологічна освіта і виховання у шкільному курсі географії / В.В. Мовчан, О.Г. Корнус, А.О. Корнус. *Наукові записки СумДПУ імені А.С. Макаренка. Географічні науки*. 2017. Вип. 8. С. 191-195.
6. Смирнова В.Г. Роздуми гідролога щодо проблеми обміління річки Сули та заходів з її порятунку. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nashavira.com.ua/zhittia-gromady/rozdumy-gidrologa-shhodo-problemy-obmilinnya-richky-suly-ta-zahodiv-z-yiyi-rogyatunku/?fbclid=IwAR2y7WzcXuh5dG2uOXpx15zmRwEEM368r5-u51Pqs1YUaPWx373PyBCpo1I>.
7. Смирнова В.Г. Трансформація річок та річкових русел (на прикладі річкових водних об'єктів Полтавської області). *Гідрологія, гідрохімія і геоекологія*. 2013. Т 1. (28). С. 109-116.
9. Спільна стратегія впровадження Водної Рамкової Директиви (2000/60/ЄС) Керівний документ / Інструкція № 4 Ідентифікація та присвоєння статусу істотно змінених та штучних водних тіл. Європейське Співтовариство, 2003. 108 с.
9. Шевельова О. В., Корнус О. Г. Активізація пізнавальної діяльності школярів шляхом впровадження елементів інноваційних технологій на уроках географії та в позакласній роботі. *Наукові записки СумДПУ імені А. С. Макаренка. Географічні науки*. 2017. Вип. 8. С. 187- 191.

САМОСТІЙНА ФОРМА РОБОТИ З ГЕОГРАФІЇ ЯК ВАРІАНТ РОЗВИТКУ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ В КАРАНТИННИХ УМОВАХ

Мельникова І. В., Влезько О. М.

Машинобудівний фаховий коледж Сумського державного університету

З впровадженням карантинних умов навчання постала проблема результативної організації дистанційного навчання студентів в закладах освіти.

Працюючи за навчальною програмою з географії для 11 класу «Географічний простір Землі» виникла гостра необхідність використання продуктивних форм роботи для учасників навчального процесу в карантинних умовах. Адже як конкурсний предмет ЗНО, географія все частіше зустрічається при вступі до вузів, та й сама навчальна програма з географії для 11 класу якраз ілюструє «повторення давно забутого» студентами ще з 6 класу.

Так, під час навчального процесу в Машинобудівному фаховому коледжі СумДУ розвиток практичних умінь застосовувати набуті теоретичні знання студентами здійснюється шляхом виконання ними практичних робіт різної тематики та складності, що забезпечує формування відповідних рівнів компетентностей, визначених навчальною програмою [4]. Висока увага акцентується саме на удосконаленні та корегуванні сформованих навичок ще зі школи виконувати елементарні арифметичні розрахунки при визначенні, наприклад, демографічних показників, чи створення порівняльної економіко-географічної характеристики об'єктів за літературними й картографічними матеріалами, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки розвитку будь-якої території тощо.

Мета статті: проаналізувати результати розвитку практичних умінь студентів коледжу під час дистанційного навчання використовуючи самостійну форму роботи; надати рекомендації по результативній організації навчального процесу з метою виявлення реальних практичних умінь кожного студента.

Виклад основного матеріалу. В карантинних умовах навчального процесу викладачі коледжу зіштовхуються з проблемою часткової або повної відсутності базових географічних знань й умінь виконувати однотипові завдання, несформованістю елементарних навичок самостійної роботи з картографічними чи статистичними матеріалами.

Викладачами коледжу було створено онлайн-курс навчальної дисципліни в Google Classroom, де згідно розкладу розміщувались розробки практичних робіт. Звичайно, був сумнів, чи хоча б більшість студентів без колективної співпраці зможуть виконати завдання за алгоритмами чи за зразком, за необхідності використовуючи консультації викладача на платформі для проведення онлайн-занять Zoom. Так, як застосовуючи інформаційно-комунікаційні технології організації навчального процесу робить його значно ефективнішим, сприяє формуванню у студентів інформаційно-цифрову компетентність [1, 3]. Завдання до практичних робіт розроблялись таким чином, щоб кожен студент мав виключно свій варіант роботи, у всіх студентів академічної групи рівень складності завдань однаковий не залежно від фахової підготовки. Оскільки потрібно закласти базовий мінімум для успішного складання ЗНО, не перевантажуючи зайвим матеріалом. Фахова спрямованість

у такому випадку якраз реалізувалась під час виконання творчих, додаткових завдань по темам заняття за бажанням.

За результатами успішності 100 студентів різних спеціальностей проаналізовано практичні роботи й виявлено ряд завдань передбачених навчальною програмою, при виконанні яких були труднощі. Причини не вірного виконання чи повного не виконання завдань були різні. Час самостійної роботи виконуючи практичні завдання був обмежений за розкладом, тому ще й це мотивувало студентів не шукати допомоги сторонніх та якісно працювати на необхідну оцінку.

За навчальною програмою з географії для 11 класу студенти коледжу виконували 9 практичних робіт різної тематики. Теми деяких робіт для дистанційного навчання трішки змінились, але повністю відповідають вимогам діючої навчальної програми. Дані практичні роботи передбачають розв'язання географічних, екологічних й соціально-економічних задач, здійснення порівняльного аналізу, встановлення причинно-наслідкового зв'язку.

Аналізуючи середню оцінку успішності (табл. 1) самостійно виконаних практичних робіт студентами, найважчою виявилась практична робота №3, а саме труднощі виникли у завданні на встановлення причинно-наслідкового зв'язку між тектонічними структурами та формами рельєфу використовуючи тематичні карти електронного атласу України. Такий низький показник успішності виконання роботи якраз свідчить про недостатнє опанування шкільного курсу географії України, невміння вірно брати інформацію з географічних карт, власне саме небажання студента працювати на гарну оцінку, неуважність, нехтування консультаціями викладача по виконанню даної роботи. Відповідно найлегшою – практична робота № 8, де студенти розраховували демографічні показники, з їх аналізом не всі впорались через невміння робити висновки, узагальнення, встановлювати причинно-наслідковий зв'язок використовуючи статистичні дані та картографічні матеріали.

Максимальна кількість студентів з найнижчим рівнем розвитку практичних умінь самостійно виконувати завдання виявлено під час виконання студентами практичної роботи № 2 «Визначення за градусною сіткою географічних координат точок, азимутів, відстаней у градусах і кілометрах між точками на різних за просторовим охопленням картах». Складність виконання даної практичної роботи полягала якраз в прогалинах у опануванні теми Топографічна карта ще зі школи, не досконала підготовка до практичної роботи, власне небажання працювати. Варто зазначити, що перед кожною практичною роботою студенти на заняттях в онлайн-режимі виконували тренувальні завдання, пригадували теоретичний матеріал, тобто завдання

П'яти Сумські наукові географічні читання (9-11 жовтня 2020 р.)

практичних робіт не були новими для них. Відповідно найбільша кількість студентів з високим рівнем практичних умінь самостійно виконувати завдання виявлена при виконанні практичної роботи № 8 «Аналіз народжуваності, смертності, густоти населення й урбанізації в Україні».

Таблиця 1

Середня оцінка успішності виконання практичних робіт

№ п/п	Тема практичної роботи	Середня оцінка за 12-бальною шкалою
1	Визначення на топографічній карті географічних (із точністю до секунд) та прямокутних координат окремих точок, азимутів, абсолютної та відносної висот точок, падіння річки.	6,96
2	Визначення за градусною сіткою географічних координат точок, азимутів, відстаней у градусах і кілометрах між точками на різних за просторовим охопленням картах.	6,85
3	Встановлення за тематичними картами України зв'язку між тектонічними структурами, рельєфом, мінеральними ресурсами та густотою населення, розташуванням видобувних та матеріаломістких виробництв.	6,65
4	Визначення кліматичних показників. Аналіз рози вітрів.	8,07
5	Визначення впливу компонентів гідросфери на природні умови та господарство регіонів світу.	8,21
6	Обчислення показників народжуваності, смертності, природного та механічного приросту населення країни за статистичними даними.	7,80
7	Глобальні ланцюги доданої вартості у виробництві металів.	7,79
8	Аналіз народжуваності, смертності, густоти населення й урбанізації в Україні.	8,82
9	Аналіз секторної структури економіки України.	7,87

За результатами виконання практичних робіт виявлено варіативність практичних умінь студентів самостійно працювати з джерелами інформації при виконанні різних завдань та було виділено 4 рівні удосконалення практичних умінь студентів коледжу опановуючи навчальну програму з географії для 11 класу «Географічний простір Землі» (рис. 1).

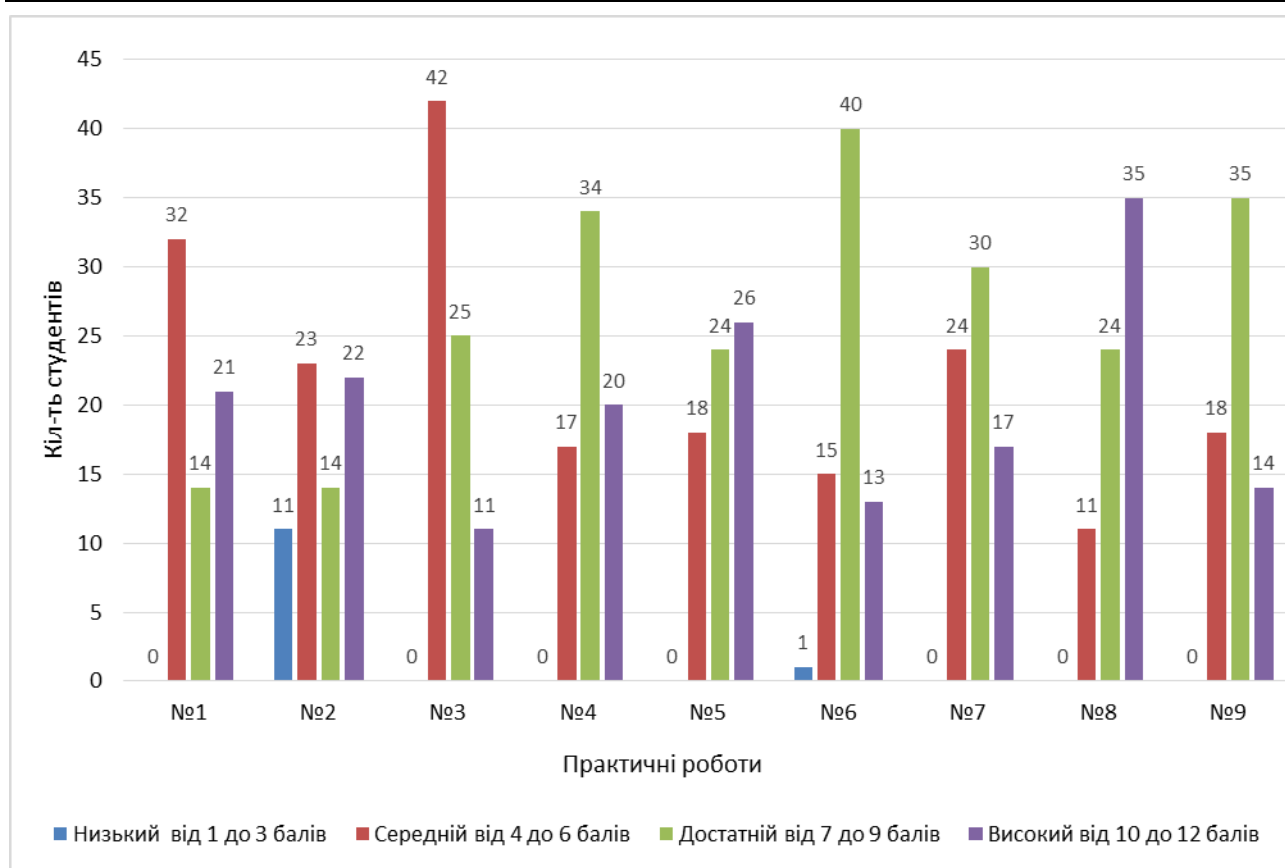

Рис. 1. Рівні удосконалення практичних умінь студентів коледжу за 12 бальною шкалою

Дуже часто були випадки, що студенти самостійно не опрацьовували теоретичний матеріал підручника, де наведені конкретні приклади по виконанню завдань. І тому, перед кожною практичною роботою, наприклад, тематики топографічної карти, визначення координат на топографічній карті, визначення відстаней на географічних картах і т.д. використовувалась платформа Zoom, завдяки якій відбувався зворотній зв'язок зі студентами при підготовці до практичних робіт окрім Google Classroom. Завдяки тому, що викладачі коледжу застосовуючи демонстрацію екрану комп'ютера, показали як вірно визначати прямокутні координати на електронному аркуші топографічної карти, чи як знайти відносну висоту місцевості, визначити відстань між двома населеними пунктами за різними за просторовим охопленням картами, було збільшено відсоток студентів, які успішно впорались із завданнями. Звичайно, це не компенсує відсутність теоретичних знань студентів, але хоча б базовий мінімальний рівень розвитку навиків роботи з географічною картою закладено, а цей факт при складанні ЗНО зіграє на користь. Більш детально охарактеризовано особливості самостійної роботи студентів у статті Карпової Г.С. «Інноваційні підходи до організації самостійної роботи студентів» [2].

Висновки. Отже, проаналізувавши результати розвитку практичних умінь студентів, їх успішність в удосконаленні навиків самостійно виконувати завдання потрібно не тільки враховувати шкільну підготовку для розроблення завдань, забезпечення необхідними джерелами інформації при виконанні практичних робіт, особливості студентського колективу, а й сформованість у студентів психологічної готовності індивідуальної праці без допомоги сторонніх чи списування, можливість постійного зворотного зв'язку завдяки мережі Інтернет та необхідне технічне оснащення. Не менш важливими є гарні взаємини між викладачем та студентом, що не є перешкодою у вирішенні питань навчального характеру навіть в онлайн-режимі. Все вище вказане безумовно впливає як на виявлення реальних практичних умінь кожного студента, так і на результативну роботу усіх учасників навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Гаврюшенко Г.В., Мельник І.Г. Методичні аспекти впровадження інформаційно-комунікативних технологій на уроках географії Г.В. Гаврюшенко, І.Г. Мельник. *Наукові записки СумДУ імені А.С.Макаренка. Географічні науки*. 2018. Випуск 9. С. 236-246. doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1229669>
2. Карпова Г.С. Інноваційні підходи до організації самостійної роботи студентів. *Фізико-математична освіта*. 2018. Випуск 1 (15). С. 232-235.
3. Шевельова О. В., Корнус О. Г. Активізація пізнавальної діяльності школярів шляхом впровадження елементів інноваційних технологій на уроках географії та в позакласній роботі. *Наукові записки СумДПУ імені А. С. Макаренка. Географічні науки*. 2017. Вип. 8. С. 187-191.
4. Навчальна програма з географії для 10-11 класів (Рівень стандарту) «Затверджено Міністерством освіти і науки України» (Наказ МОН України від 23.10.2017 № 1407). 25 с.

КОМПЛЕКСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСІВ ДП «ТРОСТЯНЦЬКИЙ ЛІСГОСП»

Бала О.Р.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

В умовах ринкової трансформації економіки України актуальним постає питання раціонального використання лісоресурсного потенціалу [2]. Важливим питанням сьогодення є ґрунтовний аналіз стану лісів та використання лісових ресурсів, переосмислення існуючого ставлення суспільства до використання лісів та пошук шляхів оптимізації ведення лісового господарства в Україні. У контексті вище зазначеного, для встановлення реальної ситуації щодо характеристики лісового покриву ДП «Тростянецький лісгосп», що розташований в межах Тростянецького, Охтирського та Великописарівського